

ΤΟ ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

ΤΟΥ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Τὰ καλὰ μὴ... κόποις κτῶν ι

Ἐνα φαινόμενο πού διαπνέει ὅλοις σήμερα καὶ μᾶς ἀπασχολεῖ ὅλους, δὲν εἶναι τόσο τοῦ φαινομένου τῆς ἀνεργίας τοῦ ὅποιου οἱ συνέπειες εἶναι σοβαρότατες στὴν ἀτομικὴ καὶ ἐθνικὴ ζωὴ, ἀλλὰ ἐκεῖνο τῆς ἀνεργίας. Τὸ φαινόμενο δηλαδὴ ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὅποιο καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι εἶναι «ἐργαζόμενοι», εὐρίσκονται σὲ ἐργασιακὴ σχέσιν, ἔχουν δουλειά, ἐντούτοις δὲν δουλεύουν. Πραγματικά, ἐκεῖνο πού παρατηροῦμε σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς εἶναι μίᾳ ἐγκατάλειψιν, μίᾳ νωθρότητι, νωχέλεια, ραθυμία, μίᾳ ἑλλειψὶ ἐπιμονῆς στὴν προσπάθεια. Ὁ ἄνθρωπος φοβᾶται νὰ κοπιᾷ, εἶναι φυγόπονος· μὲ τὴν πρώτη δυσκολία ἢ καὶ χωρὶς δυσκολία τὰ παρατάει. Ἀκόμα καὶ ὅταν ἔχει ἀρχίσει μὲ προθυμία τὸ ἔργο του κουράζεται γρήγορα καὶ δὲν ἔχει διάθεσιν νὰ τὸ περατώσῃ.

Θὰ ἔλεγα ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ κερδίσῃ γρήγορα τοὺς καρπούς τῶν μὴ... κόπων του. Θέλει νὰ εἰσπράττει τὸν μισθὸν τοῦ μὴ δεδουλευμένου, στὴν ἀρχή, στὸ χέρι ἢ καὶ μὲ ἐπιταγή, χωρὶς μάλιστα νὰ παρέχει καὶ κάποια ἀντιμισθία ὥστε νὰ εἶναι καὶ ἀξιόμισθος.

Τὸ σύνθημα λοιπὸν εἶναι «περισσότερα κέρδη μὲ λιγότερο κόπο». Ἡ ἀρχὴ τῆς ἡσσανος προσπάθειας ἔχει μεταβληθεῖ μᾶλλον σὲ ἀρχὴ τῆς οὐδεμιᾶς προσπάθειας. Κερδίστε ὅσα μπορεῖτε περισσότερα, γιατί δὲν γνωρίζετε τί τέξεται ἢ ἐπιούσα καὶ πρέπει νὰ ἐξασφαλίσετε ἀπὸ τώρα τὸν ἄρτον σας τὸν «ἐπιούσιον», ἀλλὰ καὶ τὸ ψωμὶ τὸ δικό σας καὶ τῶν δικῶν σας γιὰ πολλὰς γενιές.

Αὐτοασφάλισιν καὶ ἀνασφάλεια

Εἶναι φυσικόν, σὲ μιὰ ἐπιπορευτικὴ ἀνασφάλεια πού μασιτίζει τὸν κόσμον, ὁ ἄνθρωπος νὰ θέλῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅσο γίνεται περισσότερο. Αἰσθανόμενος ὅτι δὲν εἶναι ἐπαρκῶς ἀσφαλισμένος καὶ ἐξασφαλισμένος προβαίνει σὲ μιὰ «αὐτοασφάλισιν», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἕναν σύγχρονον καὶ ἐπικαιρὸν ὁρὸ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ δικαίου. Μὴ προσδοκῶντας τίποτα ἀπὸ κανέναν στηρίζεται στὶς δικές του καὶ μό-

νον δυνάμεις, ἔχοντας τὴν συναίσθησιν ὅτι ἔτσι κάνει τὸ καλλίτερον. Ἀκόμα ὅμως καὶ τότε βασανίζεται ἀπὸ ἕνα διαρκὲς αἶσθημα ἀνασφάλειας. Σοῦ ἔρχεται τότε στὸ νοῦ, ἀσυναίσθητα, αὐτὸ πού ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραφε τοὺς Θεσσαλονικεῖς· «ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια...» (Α' Θεσσαλονικεῖς ε' 3), νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃς ὅτι ὅταν ὅλα πηγαίνουν μιὰ χαρὰ, ὅταν ἐπικρατεῖ τάξις καὶ ἀσφάλεια, μέσα σου σὲ τριβιλίζει ἢ σκέψῃ γιὰ αἰφνίδια καταστροφὴ καὶ ἀπώλεια.

Στὴν ψυχολογίᾳ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἔτσι κάπως συμβαίνουν τὰ πράγματα. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ δὲν ἔχει πεποιθήσιν στὴν ἀγαθὴ Πρόνοιά Του καὶ στηρίζεται στὴν δική του μόνον πρόνοιαν καταλαμβάνεται ἀπὸ ἄγχος καὶ ἀγωνία, ἀπὸ μόνιμον αἶσθημα ἀνασφάλειας. Παρ' ὅλο δὲ ἐν τούτοις μιὰ ἀντίρροπὴ κίνησιν τὸν ἀδρανοποιεῖ, τὸν ὠθεῖ νὰ κάνει μιὰ προσπάθειαν, νὰ ἐργασθῇ πάρα πάνω, ἐν τούτοις μιὰ ἀντίρροπὴ κίνησιν τὸν ἀδρανοποιεῖ, τὸν ἀκινητοποιεῖ, τὸν καθηλώνει σὲ μιὰ ἑλλιπῆ ἐκτέλεσιν αὐτοῦ πού πρέπει νὰ κάνει, τοῦ διώχνει τὸ ἐνδιαφέρον, τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τοὺς στόχους του. Ὁ ἄνθρωπος ἔτσι συμπεριφέρεται ἄβουλα, ἄγετα καὶ φέρεται, ὁ ἀριέται, ἀπρόθυμος νὰ δράσῃ, βουτηγμένος σὲ μιὰ βαριεστιακὰ, ἀνία, πλήξη καὶ παντελὴ ἀδιαφορία. Καὶ μέρα μεσημέρι εἶναι σὰ νὰ ἔχει ἔχει καταληφθεῖ «ὁ πὸ δαίμονίου μεσημβρινοῦ» (Ψαλμὸς 90, 6).

Δαιμόνιο μεσημβρινόν

Ἐνῶ, λοιπόν, ἔχει κάθε συμφέρον νὰ δραστηριοποιηθῇ, νὰ ἐργασθῇ, νὰ ἀποδώσῃ, παραιτεῖται ἀπὸ κάθε προσπάθειαν, ἀδιαφορεῖ γιὰ κάθε τι. Πρὸς τί νὰ ἐνδιαφερθῶ, λέγει σὰ νὰ μὴν τὸν ἀφορᾷ. Τί μ' ἐνδιαφέρει; τί μὲ μέλει; τί μὲ κόβει; τί μὲ νοιάζει; Ἐνῶ καὶ τὸν ἐνδιαφέρει, καὶ τὸν μέλει καὶ τὸν κόβει καὶ τὸν νοιάζει.

Αὕτῃ ἡ ἀρρώστια δὲν εἶναι ἀπλὴ ἐπιδημία. Πρόκειται γιὰ ἐνδημικὴ νόσον. Ἐχει καταλάβει τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Μικροὺς καὶ μεγάλους, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, προϊσταμένους καὶ ὑφισταμένους, ἐργοδότες καὶ ἐργαζομένους, δασκάλους καὶ μαθητὲς, καθηγητὲς

και φοιτητές, πολλές φορές ποιμένες και ποιμαινομένους. Είναι καταπληκτικό ν' ακούς παιδιά του δημοτικού σχολείου όταν τὰ ρωτάς «τί κάνουν», νά σοῦ ἀπαντούν: «θαριέμαι»! Ἡ ἀπάντηση αὐτή χαρακτηρίζει κατὰ τρόπο ἐπιγραμματικό, ἄλλους λίγο ἄλλους πολύ, ὅλους μας. Καί ὁ γράφων ἀκόμα ἐπιχειρεῖ σήμερα μέ τὸ γράψιμό του μιάν «αὐτοθεραπεία». Γιατί, ἀλλοίμονο, ὅποιος δὲν θεραπευθεῖ αὐτοκαταστρέφεται.

Ἀλλαγή νοοτροπίας

Ἐδῶ ὅμως ἀπαιτεῖται μία ριζική μεταστροφή ἢ νοοτροπίας, στάσεως καὶ πράξεως. Δὲν χρειάζεται ἀπλῶς νά ὀρμήσουμε σὲ μία ὑπερδραστικότητα, σ' ἕναν ἀκτιβισμό τοῦ τύπου «ἡ δράση γιὰ τὴ δράση». Γρήγορα μιὰ τέτοια ἐνέργεια θὰ ἐξατμισθεῖ. Οὔτε πάλι χρειάζεται νά προσποιηθῶ καὶ νά δείξω ὅτι ἐνεργῶ, ὅτι κινητοποιοῦμαι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Κι αὐτὴ ἡ στάση σὰν στάση θὰ κουράσει καὶ θὰ μεταβληθεῖ τελικὰ σὲ «στάση... ἐργασίας». Χρειάζεται κυρίως μιὰ ἀλλαγή νοοτροπίας, μεταβολὴ τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, κυριολεκτικὰ μιὰ μετάνοια.

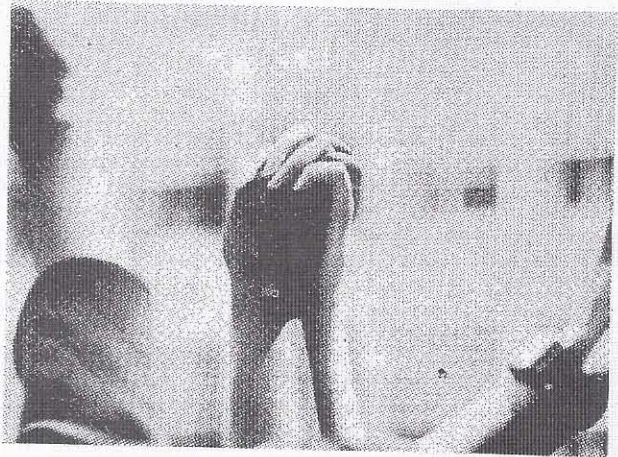
Νὰ ξανακερδίσω τὸ ἐνδιαφέρον μου γιὰ τὸν ἑαυτό μου, τὸν συνάνθρωπο καὶ τὸν κόσμο. Νὰ λάβω στὰ σοβαρὰ τὴν κατηγορικὴ προστακτικὴ, ὅτι ὡς ἄνθρωπος εἶμαι ἐντολοδόχος τοῦ Θεοῦ νά ἐργάζωμαι καὶ νά φυλάσσω τὸν κόσμο (Γένεση 6' 15). Σ' αὐτὴ μου τὴν ἐργασία δὲν εἶμαι μόνος. Μπορῶ νά ἐπαναλαμβάνω μέ τὸν πρωτότοκο Ἀδελφό μου ὅτι «ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζομαι» (Ἰωάν. 6' 17). Μάλιστα μπορῶ νά ξέρω ὅτι κύριο ἔργο μου ἀποτελεῖ ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Κάθε ἄλλο ἔργο συνιστᾷ πάρεργο, δηλαδὴ ἔργο δίπλα στὸ πρωταρχικὸ ἔργο πού ἔχω νά ἐπιτελέσω, ἔκα ἐ ρ γ ὁ χ ε ι ρ ο πὺ νά μοῦ ἐξασφαλίζει τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἡ ἐ ρ γ α σ ί α τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μοῦ ἐξασφαλίζει τὸ εὖ ζῆν. Ὅταν λοιπὸν ἐργάζομαι μέ τέτοια νοοτροπία πῶς μπορῶ νά θαριέμαι, πῶς μπορῶ νά ἀδιαφορῶ γι' αὐτὰ πού συμβαίνουν γύρω μου;

Ἀδιαφορία καὶ ἐνδιαφέρον

Κάποτε, ἕνας φίλος πού εἶχε ἐκφράσει στὸν Πνευματικὸ τοῦ τὸν ἐνδοιασμό του ν' ἀσχοληθεῖ μέ κάτι σημαντικὸ πού τοῦ εἶχαν προτείνει νά κάνει «γιατί δὲν περιχλειόταν στὸν κύκλο τῶν ἀμέσων ἐνδιαφερόντων του», ἐκεῖνος τὸν ἀποπήρε λέγοντάς του: «δὲν ντρέπεσαι, τί εἶναι αὐτὰ πού λές, ἐπιτρέπεται ἕνας χριστιανὸς νά λέει ὅτι ὑπάρχουν πράγματα στὸν κόσμο πού δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν»;

Σκέφτηκα πολὺ αὐτὴν τὴν ἐρώτηση - ἀπάντηση καὶ εἶδα ὅτι ἡ ἀδιαφορία καθὼς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον εἶ-

ναι πράγματα μεταδοτικά. Στὸν ἕνα ἀδιάφορο κολλάει ὁ ἄλλος ἀδιάφορος καὶ σχηματίζεται μιὰ τεράστια σειρά ἀδιαφόρων. Παράλληλα σχηματίζεται μιὰ ἄλλη ἀντίθετη σειρά ἀπὸ ἐκείνους πού δείχνουν ἐνδιαφέρον, τοὺς ἐνδιαφερομένους. Ποιὰ σειρά θὰ ἐπικρατήσει; Εἶναι ἕνας παράξενος ἀγῶνας διεκυστήδης.

Ἐνδιαφέρον ἢ ἀδιαφορία;

Ἕνας ἀγῶνας ἐπικρατήσεως.

Ἡ φωτογραφία προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλο τοῦ δανέζικου περιοδικοῦ «Frivilling» (Ἐθελοντής), τεύχος Φεβρ. 1989.

Ἄν ὁ κόσμος καταστραφεῖ κάποτε δὲν θὰ εἶναι ἀπὸ μίσος. Θυμοῦμαι τὴν ἀφήγηση μιᾶς ὁλλανδέζας συνεργάτιδος πρὶν λίγο καιρὸ. Εἶχε βρεθεῖ μέ ἀποστολὴ στὰ πιάττα ψηλὰ βουνὰ τῆς Βολιβίας, κι ἐκεῖ γύρω ἀπὸ τὴ βραδυνὴ φωτιὰ σ' ἕνα χωριὸ ἀπομακρυσμένο ἕνας γέρο Ἰνδιάνος τὴν ρώτησε: «Δὲν μοῦ λές ἐσύ, πού ξέρεις πολλὰ κι ἤρθες μέχρις ἐδῶ νά μάς βοηθήσεις, ποῖο εἶναι τὸ ἀ ν τ ί θ ε τ ο τ ῆ ς ἀ γ ά π η ς;». Ἐκείνη σάστισε πρὸς στιγμὴν, ἀλλὰ ἀπάντησε ἀμέσως μέ θαυμαστὴ ἐτοιμότητα: «Τὸ μίσος», εἶπε. «Κάνεις λάθος καλὴ μου κυρία, τὸ ἀντίθετο τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ ἰ δ ι α φ ο ρ ί α».

Πιὸ θετικὴ γινώσκω ἀπάντηση, ἀντίδοτο φάρμακο θὰ λέγαμε, γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς ἀδιαφορίας δὲν θὰ μπορούσαμε νά βροῦμε ἀπὸ τὸν ὅρισμό πού δίνει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ πρὸς γιὰ τὴν ἐλεήμονα καρδιά. Στὴν οὐσία τοῦ ἐ δ ι α φ έ ρ ο ν συνίσταται στὴν «καὺσιν καρδίας». Ἄς δοῦμε ὅμως πλήρη τὸν ὅρισμό τοῦ Ἀββᾶ.

«Ἡρωτήθη, τί εἶναι καρδιά ἐλεήμων; καὶ εἶπε: Καρδιά ἐλεήμων εἶναι κα ὡ σ ι ς κα ρ- δ ί α ς ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως, ἡγουν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ὀρνέων, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος, ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως καὶ τῆς θεωρίας τῶν ὁ-

“ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ,,

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Η ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ

Τὰ αἷτια τῆς νέας «συντοκίας» τῆς NEW AGE δὲν βρίσκονται στὰ κενὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τουλάχιστον δὲν ἔχουν κατ' ἀρχὴν σχέση μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Σχετίζονται μὲ τὴν κρίση τῆς ἐκκοσμίσεως, μὲ τὸ γκρέμισμα τοῦ νέου εἰδώλου στὸ ὁποῖο πιστοὶ τὸ προσέδλεπαν γιὰ σωτηρία. Ὁ χαρακτηριστικὸς ἄνθρωπος τῆς NEW AGE ἔχει σὰν καταφύγιο τὴ θεωρητικὴ ψυχολογία, ὅχι τὴν Ἐκκλησία. Ζεῖ σὲ κατάσταση ἀπογοητεύσεως στὴν ὁποία ὁδηγήθηκε ἀπὸ τὴ «θρησκεία» τῆς ἐκκοσμίσεως· αὐτὸ ἦταν τὸ εἶδωλό του, ὅχι ὁ Θεὸς τὸν ὁποῖο κηρύττει ἡ Ἐκκλησία.

Ἡ παλαιὰ ἀποψη πὼς ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση καὶ ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς θὰ λύσουν τὰ προβλήματα ἑνὸς λαοῦ ἢ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου, εἶναι ὑπεύθυνη γιὰ τὸ σημερινὸ χάος. Ὅσοι τὴν ὑποστήριξαν καὶ ὅποιοι θέλησαν νὰ τὴν ἐπιβάλλουν εἶναι ἔνοχοι. Εἶναι ἀσυγχώρητοι ἐκεῖνοι ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὴν ἐπικράτησίν της σὲ περιοχὲς σὰν τὴ χώρα μας, ἀκόμη καὶ σήμερα, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ γνωρίζουν πλέον ποιά θὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἐπιβολῆς. Ὅταν τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ γίνουν ἀντιληπτά ἀπὸ ὅλους, δὲν ἀποκλείεται τότε οἱ ἴδιοι αὐτοὶ κύκλοι νὰ σπεύσουν νὰ ἐπιρρίψουν τὴν εὐθύνη στὴν Ἐκκλησία, χαρακτηρίζοντας τὸ ὅλο πρόβλημα «θρησκευτικόν».

Ὅμως καὶ ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ παραδεδομένη δύναμη, ποὺ καὶ αὐτὴ, τουλάχιστον στὴ Δύση, συνδέθηκε μὲ τὸν ὀρθολογισμό, ὁ ὁποῖος ὁρῆκε εἰσοδοὶ στὴ θεολογία. Γι' αὐτὸ καὶ ἐκείνη, μαζὶ μὲ τοὺς φορεῖς τῆς ἐκκοσμιευμένης πίστεως ἔχει χάσει ἔδαφος στὴ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἀναζητᾷ νὰ συμπληρώσει τὸ κενὸ ποὺ τοῦ ἔχει δημιουργηθεῖ· τέτοιες «λύσεις» προσφέρει ἡ κίνησις τῆς NEW AGE.

Ἡ νέα κίνησις εἶναι φυσικὸ νὰ βρίσκει ἀπὸ κίνησιν περισσότερο στοὺς κύκλους τῶν διανοουμένων, σὲ ἐκείνους ποὺ κατέχουν τὴν ὁρολογία καὶ θέτουν ἐρωτήματα μὲ περισσότερη ἐμφαση ἐρωτήματα ποὺ ἀναφέρονται στὴ νοηματοδότηση τοῦ κόσμου.

Ἡ διαπίστωση αὐτὴ φέρει ἕνα βασικὸ μῆνυμα σὲ μᾶς τοὺς σημερινούς Ἕλληνες. Γιατὶ δίδεται ἡ ἐντύπωση πὼς ἡ χώρα μας θαδίζει ἕνα δρόμο περιθωριοποίησης τῆς Ἐκκλησίας. Βασικὰ συμπτώματα ἀποτελοῦν οἱ προσπάθειες θρησκευτικοῦ ἀποχρωματισμοῦ τῆς νομοθεσίας μας καὶ ὁ παραμερισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ καὶ ἐθνικὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Ὁ δρόμος αὐτὸς ἀποδεικνύεται ὅτι ὁδηγεῖ σὲ ἀδιέξοδο.

Ἐμεῖς θρискόμαστε σήμερα στὴν εὐχάριστη θέση νὰ μὴ χρειάζομαστε πειράματα, τὰ ὁποῖα ἔκαναν ἄλλοι καὶ ἀπέτυχαν. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει πὼς ἐπιθυμοῦμε καὶ εἴμαστε σὲ θέση νὰ διδαχθοῦμε ἀπὸ τίς ἀποτυχίες τῶν ἄλλων. Ἄν τὸ ἀγνοήσουμε αὐτό, σὰν ἄτομα ἢ καὶ σὰν ἔθνος, θὰ εἴμαστε ἀδικαιολογητοί.

Ἡ περίοδος τῆς νέας «εἰκονομαχίας» εἶναι πλέον ξεπερασμένη. Δὲν χρειάζομαστε τόσο, ὅσο νομίζουμε, μηχανικούς, ἀλλὰ λειτουργοὺς στὸ ἔργο τῆς οἰκοδομῆς τῆς «νέας κτίσεως» καὶ διακόνους τῶν μυστηρίων τοῦ Κυρίου.

3) Ἀπὸ τοὺς Μπήτηλς στὴ NEW AGE.

Στὴν μεταπολεμικὴ περίοδο, ὅταν πλέον φάνηκαν καθαρά τὰ ἀδιέξοδα τῆς νέας θρησκείας, παρουσιάσθηκαν μερικὰ μαζικὰ κινήματα μὲ καθαρά θρησκευτικὲς ἀναζητήσεις καὶ χρωματισμούς.

Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ κινήματα αὐτὰ παρουσιάσθηκε στὴ δεκαετία τοῦ 1950· ἦταν ἡ γενεὰ τῶν Μπήτηλς, γύρω

ποίων ρέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ δάκρυα, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς συμπαθείας καὶ ἐλεημοσύνης σμικρύνεται ἡ καρδιά τοῦ ἐλεήμονος, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑποφέρει ἢ νὰ ἴδῃ, ἢ ν' ἀκούσῃ βλάβην τινά, ἢ λυπηρὸν τι γινόμενον εἰς τὴν κτίσιν καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας, καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτόν, εὐχεται κατὰ πάσαν ὥραν μετὰ δακρύων, ὅπως φυλάξῃ αὐτοὺς ὁ Θεός, καὶ ἐλεήσῃ αὐτούς· ἐπίσης εὐχεται καὶ ὑπὲρ τῶν ἐρ-

πειτῶν ὡς ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐλεημοσύνης, ἥτις κινεῖται εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀμέτρως, καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ» (Λόγος ΠΑ', σ. 270).

Ὅσο εἶναι καιρὸς, λοιπόν, ἃς ξαναμάθουμε νὰ πορευώμαστε μὲ ἐνδιαφέρον πάνω σὲ τοῦτῃ τῇ γῇ καὶ ἃς μάθουμε τοὺς ἄλλους νὰ ἐνδιαφέρονται καὶ νὰ νοιάζονται. Ἐγὼ πάντως ἔμαθα νὰ μὲ νοιάζει καὶ νὰ μὲ νοιάζουν ὅλοι καὶ ὅλα. Νὰ ἐνδιαφέρωμαι. Εἴπαμε, «αὐτοθεραπεία»!